

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української філології
Кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць учасників
VI Міжнародних наукових читань
«Лінгвістичні студії молодих дослідників»
пам'яті професора К. Ф. Шульжука
(Рівне, 25 травня 2016 р.)

Випуск 7

Рівне
2016

УДК: 81.161.2

ББК: 81.2 Укр.

Л 59

*Затверджено до друку вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 3 від 31 березня 2016 року)*

Рецензенти:

Степаненко Микола Іванович, доктор філологічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Висоцький Анатолій Васильович, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Редакційна колегія:

Вокальчук Г. М., доктор філол. н., проф., зав. каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (гол. ред.);

Гаврилук Н. В., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (заступник гол. ред.);

Ричагівська Ю. Є., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (заступник гол. ред.);

Щербачук Н. П., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (заступник гол. ред.);

Архангельська А. М., доктор філол. н., проф. каф. славистики (секція україністики) Університету ім. Ф. Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка);

Деменчук О. В., доктор філол. н., професор, зав. каф. романо-германської філології РДГУ;

Тищенко О. В., доктор філол. н., професор Львівського державного університету безпеки життєдіяльності;

Хом'як І. М., доктор пед. н., проф., зав. каф. української мови і літератури Національного університету «Острозька академія»;

Богдан С. К., канд. філол. н., проф., зав. каф. історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Кірілкова Н. В., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Кузьмич О. О., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Мединська Н. М., канд. філол. н., проф., зав. каф. української мови та методик викладання Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука;

Степанова О. І., канд. філол. н., доцент каф. педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) РДГУ;

Совтис Н. М., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Шкарбан Т. М., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Шульжук Н. В., канд. філол. н., доцент, зав. каф. методики викладання та культури української мови РДГУ;

Адах Н. А., канд. філол. н., доцент каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Максимчук В. В., канд. філол. н., викл. каф. української мови і літератури Національного університету «Острозька академія»;

Ліпкевич О. Б., аспірантка каф. української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ.

Л 59

Лінгвістичні студії молодих дослідників: Збірник наукових праць учасників VI Міжнародних наукових читань «Лінгвістичні студії молодих дослідників» пам'яті професора К. Ф. Шульжука (Рівне, 25 травня 2016 р.). – Рівне : РДГУ. – Вип. 7. – 2016. – 252 с.

ISBN 978-966-2254-33-4

До збірника увійшли статті учасників VI Міжнародних наукових читань «Лінгвістичні студії молодих дослідників», присвячених пам'яті професора К. Ф. Шульжука (Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет; 25 травня 2016 р.). У працях розглянуто актуальні питання сучасної української мови, історії української мови, лінгво- й ідіостилістики, неології, культури мови.

Для викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Видання здійснено в межах наукового проекту кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету «Лінгвістичні студії молодих дослідників» за сприяння управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації.

© Авторів статей, 2016

УДК 811.161.2'373

Радько Оксана*(Науковий керівник – Вокальчук Г. М., доктор філологічних наук, професор)*

БІБЛІЙНО-ХРИСТІЯНСЬКІ СЛОВА-СИМВОЛИ В СЕМАНТИЧНІЙ СТРУКТУРІ АВТОРСЬКИХ ПРИКМЕТНИКОВИХ НОВОТВОРІВ

У статті проаналізовано семантичні особливості індивідуально-авторських прикметників із компонентом-онімом в українських поетичних текстах ХХ–ХХІ століття.

Ключові слова: біблійно-християнські символи, значеннева структура, індивідуально-авторський прикметник, релігійність, сема.

The article analyzes the semantic features of individual author's adjectives with religious component in Ukrainian poetic texts of XX–XXI centuries.

Key words: biblical and christian symbols, semantic structure, individual aauthor's adjectives, religiosity, seme.

У системі мовно-виражальних засобів української мови значне місце займають лексико-семантичні засоби біблійного походження, зокрема, біблійні символи. Слід відзначити, що тексти Святого Письма мають дуже розвинену символіку, яка є органічним компонентом їх смислової структури і служить одним із значних та активних факторів її формування, оскільки символам властива невичерпна багатозначність образного змісту [12].

У поетичній творчості українських поетів ХХ–ХХІ ст. особливо важливе місце посідає релігійність, яка на лексичному рівні проявляється в активному вживанні індивідуально-авторських ад'єктивних номінацій із компонентом на позначення біблійно-християнських символів (онімів).

Власне опису релігійних лексем у творчості українських поетів присвячені праці багатьох вітчизняних дослідників, зокрема П. В. Мацьківа, Л. Л. Шевченко, Ю. І. Браїлко, І. І. Дмитрів, В. В. Чугасвої, Н. В. Піддубної, В. В. Жайворонка, Л. О. Пустовіт, В. І. Кононенко та ін. Своєрідне осмислення біблійно-християнської символіки в значеннєвій структурі авторських лексичних новотворів (АЛН) окремих українських поетів знайшло своє відображення в роботах Г. М. Вокальчук, Н. А. Адах, В. В. Максимчука, Н. В. Гаврилюк, О. В. Семенюк та ін. Однак досі ґрунтовно не описані семантико-стилістичні особливості реалізації цього шару лексики в значеннєвій структурі індивідуально-авторських прикметників як репрезентантів народнопоетичного мислення українців.

Метою роботи є аналіз семантичних особливостей авторських прикметникових новотворів із компонентом-онімом в українській поезії ХХ–ХХІ ст. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: з'ясувати специфіку християнського та біблійного символу; простежити особливості функціонування слів-символів в словотворчості українських поетів.

Біблійні символи – це словесні, предметні та інші знаки, які відображають вищу духовну реальність. Антиномія біблійного символу полягає в тому, що він виражає те, чого не можна виразити, тому за своєю сутністю близький до міфологеми й догмату. У символах слова й образи тимчасового буття транслюють таємниці буття вічного [7, с. 107]. Основна характеристика релігійного символу – це його багатозначність. Християнська символіка, попри те, що має біблійні корені, є поняттям ширшим, оскільки має ще літургічні, агіографічні джерела і конотації [3, с. 97]. Як слушно зауважує Я. О. Поліщук, заглиблення у товщу християнської символіки, а власне філософування у ній виникає як ознака інтелектуальної зрілості української поезії, її спроможності задовольнити запити віри, Бога, самоствердження тогочасної людини [8, с. 2].

Найпоказовішими з погляду семантико-стилістичних інтерпретацій біблейзмів є прикметникові АЛН В. Барки (*найпекляніший, христовбивчий, півконний*), В. Стуса (*боговірний, богонарожденний, богоявлений, пекельнозорий*), І. Павлюка (*ангелокрилатий, пеклокосий, потопний, пекельно-райський*). Біблійні компоненти-символи в значеннєвій структурі оказіональних прикметників допомагають поетам більш переконливо аргументувати свою думку, викликати певні асоціації в читача, змусити його подивитися по-новому на традиційні християнські мотиви й образи.

Оскільки релігійним символам у поезії окресленого періоду властива невичерпна багатозначність образного змісту, розглянемо детальніше їхню інтерпретацію на прикладі таких тематичних груп лексики: а) найменування Бога та явищ потойбічного світу: *боговитий* (МЗ2:146 # 1925), *богомвбережний* (ІМ:87), *вільний-богорівний* (АКаз:51 # 1918), *христовоскресний* (ПТ1:58 # 1917), *херувимний* (СПраск1:7), *пекельно-райський* (АКр2:55 # 10.10.2004); б) назви предметів-символів християнського культу: *безхрестий* (ЯСл7:122), *елейно-ніжний* (СЛ:39), *живице-ладановий* (ВВерб5:86), *благосісно-дзвонний* (ЛЛ:17); в) назви культових споруд: *могильно-замогильний* (ІрКалин:21 # 1993), *монастирєнський* (МПш2:20), *храмний* (М. Тимчак: ЛР-2010:425); г) номінації церковно-календарних подій, свят, релігійних обрядів: *страсно'ятничний* (ББор:60), *колядувальний* (СПраск1:5), *зеленосвятський* (АКр3:29 # 13.06.2011); г) назви культових книг: *добіблійний* (ВВерб5:26), *надбіблійний* (ЯСл4:130 # 1950), *полиново-біблейський* (Бабій5:47).

Найбільш репрезентативну групу біблійних онімів у поезії ХХ–ХХІ ст. складають біблійні антропоніми (АЛН), серед яких домінантним є образ-символ Бога-Творця. Теонім Бог є носієм національної унікальності мови, своєрідним мовним кодом гносеологічної інформації [2, с. 38]. Відповідно в поетичній творчості аналізованого періоду яскраво представлені відтеонім-

ні прикметникові АЛН як «відбиток важливого пункту в системі ціннісних координат не тільки митців слова, а й усього українського народу» [1, с. 15]. Найчастіше їхнім словотвірним гніздом є номени з твірною основою *бог-*/*бож-*: *свят-божний* (ПТ7:33), *щонайпобожніший* (Стус1:294 # 1972), *богодайний* (БРуб:111 # 1963), *боговірний* (С. Процюк), *богосхожий* (ЮБ1:110), *богоприхильний* (Бабій7:6) тощо.

Оніми, що позначають першу особу Святої Трійці, актуалізують у структурі індивідуально-авторських прикметників здебільшого два види сем:

1) семи, що чітко вказують на розмежування понять людини й Бога: ‘вічність’: *А не зроблю кумира з вас. / Безживні ви, божисто-вічні, / Ви ідеально-іделічні, / Нехай ви – супер, екстра-клас...* (Світл1:63 # ~70-і); ‘вищість’, ‘надприродність’: *Незбагненно-всевишній / Сонця смак у душі.* (ВБ5:112). Номінація Всевишній (єврейське Еліон) категоризує одне з імен Бога, підкреслюючи його вищість над усім, символізує абсолютне верховенство над небом і землею як джерело сили й влади [11, с. 171];

2) семи, властиві й номінаціям людських істот: ‘творець’: *Пуста / Зернина розродилась богородним літом.* (ІМ:118); *До війни... ну, як завжди... до волі не був готовий / Боголіпний народ на берегах Дніпра.* (ПТ7:131 # 2000); ‘захисник’: *Я мала б вже привичаїтись / До цих поглядів багатокартинних, / Багатоплинних, / багатопроцальних, / Багатожданних і пробачальних, / Багатослівних богомвбережних.* (ІМ:87); *Богозахисна стріхо моя, жайвора заспів, трель солов’я.* (ЯСл3:186 # 1990); ‘помилування’: *Так світиться звідти брама, / Розчинена в голубе, / У цей божемильний ранок, / Що в смерк мій привів тебе.* (Севернюк3:126 # 2.07.2008); ‘помічник, порадник’: *Так! Бо, народжена в серці його боговитім та мудрім, / Пісня дзвенить і донині...* (МЗ2:146 # 1925).

Як уже було сказано, найповніше символіка Божого імені представлена в авторських прикметникових новотворах В. Стуса. Більшість відтеонічних прикметників у творчості поета зберігають первісні оцінні конотації, є своєрідною проекцією на Бога як Творця видимого й невидимого світу, пор.: *...пробудь мені в солоній і гіркій / у богонарожденній вроді.* (Стус1:147 # 06.07.1972); *Мов богорожденні – соснові ліси, / немов ошелешені, струнчаться в простір.* (Стус3:110 # 1973–1979); *Мені за березневі є дари / оця богорожденна стала святість...* (Стус3:198 # 1973–1979). Уводячи в контекст оказіональний прикметник *боговірний*, В. Стус акцентує увагу на антропоморфізмі мотивуючого оніму (*То ж витайте наді мною, / я ж витатиму над вами – / над водою і над твердю, – / боговірний*), вказуючи таким чином на поетичний асоціативний зв’язок України з Богом. Як бачимо з контекстів, усі прикметникові АЛН із компонентом-символом *Бог* у творчості поета мають позитивну емоційно-оцінну семантику, яка часто стає домінантною при введенні до контексту, а також усталені значення символічного плану, пор.: *Отож і він, богоявленийний, дляє / свій щедрий порив і спостерігає.* (Стус3:84 # 1972–1980).

Авторський прикметниковий новотвір *богоприхильний* має значення «той, хто прихильний до Бога». Номінація *Бог* у цьому прикметнику наповнена християнським сакральним звучанням, оскільки віра в Божу владу над душею поширилися після витіснення язичництва [6, с. 68]: *Що зробив із землею мою такою масною, родючою, /.../ з душами богоприхильними, в слово і працю за-коханими?* (Бабій7:6).

У значенні прикметникового АЛН *вільні-богорівні* (АКаз:51 # 1918) актуалізовано семи 'оновлення', 'очищення', 'воскресіння'. А. Казка закликає до певних дій шляхом порівняння людини з Богом, наголошуючи, що саме в цьому й проявляється її воля й незалежність [5, с. 258], напр.: *Всього Світу Воскресіння! / – Встаньте ж, вільні-богорівні!* (АКаз:51 # 1918).

Негативнооцінного ставлення до описуваного досягає В. Барка введенням у текст індивідуально-авторського прикметника *богозамінний*, пор.: *Ряхтить привиддя: князь розграбник, богозамінний князь, вінцем, що в халцедонах, вирізняєсь, як ідол як відразний* (В. Барка).

У поетичній творчості окресленого періоду представлена також новозавітна символіка, сконтамінована в особі Ісуса Христа. Але осмислення образу Спасителя, позначеного прозорим асоціативним зв'язком між біблійним міфом та обставинами сучасного авторам суспільного життя в Україні, йшло в напрямку примноження негативної конотації: *Очима чесними, / Христово-скресними / Поєми тчуть* (ПТ1:58 # 1917). Як бачимо з контексту, морально-етична категорія добра, традиційно уособлена в цьому образі, поступається місцем протилежним асоціаціям, так як за допомогою прикметника *христовоскресний* змальовано негативні риси людини. Антонімічним відповідником до попередньої інновації є композит *христовбивчий*, який має прозору негативну семантику: *...бо з апокаліптичного негоддя вже бурі христовбивчі, вже набродять – і повинь їх розгрібна* (В. Барка).

Своєрідними орієнтирами для християн у пізнанні Бога є ангели – «символи невидимих сил, що витають між Джерелом життя й світом яви, реальністю; символи світла, доброго, духовного, того, що підноситься; символи вісника долі, Божої волі тощо» [9]. В структурі індивідуально-авторських прикметників аналізованого періоду компонент *ангел* частково втрачає своє богословське значення й набуває антропоморфних ознак, напр.: *З ангелокрилатим пацаном / До гнізда б зозулю завертати...* (ПТ7:158 # 17.06.2002); *... свіжоангельські руки...* (С. Процюк: Плерома:229).

Лексеми, що містять у своїй семантичній структурі сему 'ангел', можуть отримувати іронічне забарвлення завдяки контрастуванню функціонально-стильових конотацій слова й контексту, як от у поезії В. Цибулька: *...ангелячий пух вперемішечку із тополиним...* (ВЦ1:37).

У значеннєвій структурі індивідуального-авторського прикметника В. Каневської *білоангельський* вирізняються семи 'високий', 'божественний', 'світлий', як-от у контексті: *Та опалих квіток білоангельська віхола / Промовляє до*

мене, як ти, «Прощавай!» (ВК1:29). Авторка вводить у текст лексему релігійної тематики із метою надання поезії піднесеності, урочистості.

У лексиконі українських поетів ХХ–ХХІ ст., зокрема в доробку І. Павлюка, мають місце художні образи так званих «ангелів темряви», ангелів-бунтівників, які повстали проти Бога. Їхній образ автор пов'язує з суспільно-політичними подіями, з відступництвом, (а згодом наверненням) народу до Бога: *Вітер зробиться льодом. Під ним наші нерви поснули. / Демонічно-бунтарська спочила у Бозі трава* (ПІ8:133 # 12.02.2003).

Стилістичні особливості антропонімів у художньому мовленні пов'язані з їхнім біблійним культурним фоном, чітко вираженою негативною або позитивною емоційно-оцінною семантикою, яка часто стає домінантною при введенні до контексту, а також з усталеними значеннями символічного плану [1, с. 12]. Так, у поетичному лексиконі волинського поета І. Павлюка засвідчено інновацію, утворену від антропоніму Іуда як символу зради, підступності, жорстокості – понять, що узагальнено характеризують життя людини в суспільстві: *Хто їдущий: / Розум, наприклад, в столиці, / Чи Калитка якийсь...* (ПІ8:189 # 01.12.2001). Автор вдався до свідомого порушення морфологічної норми (так як категорії ступенів порівняння властиві лише одиницям зі значенням якості), внаслідок чого новотвір набув експресивного забарвлення й подвійної негативності.

Одиничними в поетичній мові аналізованого періоду є прикметникові АЛН, що містять у своїй семантичній структурі топоніми *рай* та *пекло* як символи потойбічного життя. Відображаючи в художньому контексті християнські й народно-релігійні уявлення про рай, поети сполучають конфесійну стилістему *райський* з її антонімічним відповідником *пекельний* (напр.: *пекельно-райський, райсько-пекельний*). Концептуальна опозиція *рай / пекло* в структурі прикметникових АЛН надає словесним асоціативним символам нових для них значень – з одного боку, уособлення життя й людської природи у всьому їхньому розмаїтті, вічній гармонії, пор.: *В пекельно-райському вогні / Ми палахтіли...* (АКр2:55 # 10.10.2004); *Сині сні / Про пекельно-райське у людині.* (ПІ10:28 # 07.05.2005); з іншого боку, образного втілення спустошення, душевного неспокою: *А від цвіту до плоду – / Лиш райсько-пекельна печаль.* (ПІ8:139 # 26.04.2003).

Семантику небезпеки, смерті відображено в індивідуально-авторському прикметнику *страшносудний*, сконструйованому на основі біблеїзму Страшний суд як символу Господньої кари за земні гріхи чи вчинені злочини [4, с. 131]: *В Немирів кинулась ляхота, / Й посікла все й усіх упень, / Й труп'ям вкрилася Голгота / В цей лютий страшносудний день!..* (МитІ3:126 # 12–29.07.1945). У значеннєвій структурі інновації актуалізовано семи 'біль', 'страждання' та ін., що й вказує на її негативну конотацію. Як бачимо, українські поети переосмислюють зазначений біблеїзм або як суд справедливий, якщо він Божий, або як нечестивий, неправедний, лукавий, якщо його здійснюють люди з нечистим сумлінням, пор.: *О, підними, всесудна доле спра-*

ведлива, – і меч і терези, і знак подай, щоб дощ погроз потьмарив небокрай і задзвенів як кара... (В. Барка: ПССП-01:54); *Буревій!.. / Бурелім стоукрутний, стогудний!.. / Як є народ страшиносудний, / То це лише мій!* (Остеф:119 # 1940).

Хрононім *Потоп* у структурі авторських прикметникових новотворів частково втрачає своє первісне біблійне значення «повінь, яку через гріхи людей наслав Бог, щоб затопити землю» [СУМ7, с. 416] й актуалізує в контексті семи 'страждання', 'сум': *Дощ сьогодні іде, мов приречений / На всесвітньоопотопну печаль* (ЛПшен:50); 'безкрайність': *...А Борисфен попотопний / Ледь не випив сармат* (ІП8:197 # 01.12.2001).

Християнські геортоніми в українській поезії окресленого періоду мають прозору семантику й використовуються передусім із виразною стилістично-інформативною метою, напр.: *...Та вже архангели святі / Віниують радісно й пророче / Колядувальними дзвінками...* (СПраск1:5); *...Знову повторяться і лепеха, / Й зеленосвятська негода...* (АКр3:29 # 13.06.2011); з метою образної характеристики інших об'єктів: *До серця притулювся милий Чулин – / Лежить в різдвяно-голубих снігах* (ВР2:427 # 1988); *І такий планетарний відчай! / Наче раптом погасла свіча / В страсноп'ятничне опівніччя* (ББор:60).

Символ *Біблія* вживається в значеннєвій структурі прикметникових АЛН аналізованого періоду тричі: *добіблійний* (ВВерб5:26), *надбіблійний* (ЯСл4:130 # 1950), *полиново-біблейський* (ВВерб5:26). Перші дві інновації набувають у контекстах нетрадиційної символізації значення, актуалізуючи такі конотативні семи, як 'час': *І подих замре: не в майстерню виходиш – / У мить добіблійної ери* (ВВерб5:26); 'Україна': *...Щоб твої перемоги узрити і твою надбіблійну красу* (ЯСл4:130 # 1950). У семантичній структурі АЛН *полиново-біблейський* (Бабій5:47) реалізовано пряме значення символу й актуалізовано семи 'гіркий', 'передбачений Біблією' (*В полиново-біблейській купуюся гіркоті, / Аж у горлі пече...*), що, на думку В. В. Максимчука, зумовлено впливом новозавітних мотивів [6, с. 97].

У поетичному лексиконі українських поетів ХХ–ХХІ ст. порівняно рідше трапляються номінації з компонентом на позначення назв культових споруд, серед яких найпоширеніші – словотвірні модифікації узуальних лексем, напр.: *Можемо крилами храмну облогу порвати!* (М. Гимчак: ЛР-2010:425); пор. з узуальним *храмовий* [СУМ11:137]; *Він судією мусить бути / на монастирській межі...* (МПш2:10); пор. з узуальним *монастирський* [СУМ4:794]; *Красивий мій! Могилистий! Космічний! / Споживач пристрасний людських страждань і мрій. / Не спонелась, мій вік двадцятивічний! / Не змався ти, двадцятий віче мій!..* (МВінгр5:76); пор. з узуальним *могильний* [СУМ4:773]. Прикметникові АЛН такого типу мають низький ступінь образності (окрім АЛН *могилистий*, у якому актуалізовано конотативні семи 'руйнівний', 'фатальний') і використовуються здебільшого з версифікаційною метою.

В структурі оказіонального прикметника *могильно-замогильний* (ІрКалин:21 # 1993) поєднано синонімічні компоненти, що, з одного боку, знижує

ступінь індивідуального текстового впливу, а з іншого – надає більшої виразності змісту поезії, пор.: *Спішім на тризну. Ще живу! / Але могильно-замогильну* (ІрКалин:21 # 1993).

З-поміж інших символів християнського культу в структурі прикметникових АЛН поетів зазначеного періоду трапляється номінація *ладан* (ароматична смола, яку використовують звичайно для куріння під час виконання релігійних обрядів [СУМ4:433]), яка в поєднанні з компонентом-символом *живиця* (одна з бальзамічних смол) актуалізує в значеннєвій структурі прикметника-юкстапозита *живице-ладановий* (ВВерб5:86) семи ‘смерть’ і ‘плач’: *Храмовий живице-ладановий крик*.

До предметів-символів християнського культу належить також *дзвін* – ударний сигнальний підвісний інструмент, який передусім служить для скликання вірних до церкви [4, с. 180]. Саме з таким символічним значенням твірна основа *дзвін*- входить до складу індивідуально-авторських прикметників-комполітів: *тиходзвонна церква* (Вертіль1:11 # 80-і), *стодзвонні собори* (НД2:84), *благовісно-дзвонні ранки* (ЛЛ1:17) тощо.

У народі *дзвін* також символізує звістку про якусь подію, що й відображено в прикметникових АЛН як репрезентантах національної картини світу, пор. у контекстах: *Скоро залунають співи похоронні, / Журно заридають струни тиходзвонні* (СЧ:122); *Нам знову послано про день бурхливий вість, / Про вітер сніговий із рогом міднодзвонним* (МР:160 # 1922).

Головний символ християнства *хрест* у семантичній структурі оказіональних прикметників, разом з традиційним богословським трактуванням – «знаряддя рятівної смерті Господа нашого Ісуса Христа, символ Нового заповіту, символ перемоги над смертю тощо» [9] – набуває в контекстах символічних значень пам’яті, віри, національної свідомості, напр.: *...останній, / Безхрестий руйнують храм* (ЯСл7:122); *А скільки – / Безіменних / І безхрестих / Десь біля магаданів і воркут!* (СПраск1:21).

В етносвідомості українців з давніх часів мав глибоку символіку *віск* – матеріал, з якого роблять свічі. Віск символізував чистоту й відсутність скверни в людей, що його приносять. Це був знак каяття, готовності служити Богу, жертвувати йому [9]. У словотворчості поетів ХХ–ХХІ ст. прикметникові АЛН із цим компонентом-символом в основному набувають переносного значення, актуалізуючи такі семи, як: ‘соковитий’: *А подем, подем – зерно по груди, / Восковостигле, рясне до часу...* (АМ5:76); ‘ослаблений’, ‘кволий’: *Травно-воскові руки / Течуть до вогню колін.* (ПІ5:24 # 24.10.1993); ‘спокусливий’: *Для твоєї розм’яклої / на ґрунтах родючих / під сонцем південним / душі та й восковосолодкого тіла / треба різьбленолицього витязя / з каменю скандинавського...* (Бабій7:24).

Іронічного забарвлення надає О. Ірванець поезії, уводячи в неї прикметниковий АЛН *велично-воскобровий* (ОІрв2:65 # 1991), пор.: *дівча пухнасте у короні маковій / їсть пластівці й дурниці милі меле / між індіан оплачених-*

оплаканих / за те що ти украв її у мене / її володаря велично-воскобрового / ще й плюнувши в важкоповіке око... (ОІрв2:65 # 1991).

Як бачимо з поданих контекстів, в значеннєвій структурі прикметникових АЛН слова-теоніми виявляють велике експресивне навантаження, так як поети проєктують біблійні символи на український ґрунт, наділяють їх ментальними рисами українців, надають національного колориту подіям.

Отже, інформація, закладена в авторських прикметникових новотворах із компонентом-символом, стає виразником культури та етноспецифічності сприйняття дійсності українцями.

Література:

1. Браїлко Ю. І. Конфесійна лексика у творчості українських поетів 60-80-х років ХХ століття (семантико-стилістичний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ю. І. Браїлко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 20 с.

2. Бучко Д. Спільне та відмінне в номінації об'єктів на апеллятивному та онімному рівнях / Д. Бучко // Семантика мови і тексту : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 35–38.

3. Дмитрів І. І. Релігійний символізм як засіб творення художнього світу письменниками-«логосівцями» / І. І. Дмитрів // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. – 2012. – № 14. – С. 95–103.

4. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.

5. Кривко Л. Особливості семантики індивідуально-авторських новотворів Аркадія Казки / Л. Кривко // Студентські наукові записки. Серія «Гуманітарні науки» / [укл. В. В. Максимчук, Г. В. Максимчук]. Вип. 2. – 2010. – С. 256–261.

6. Максимчук В. В. Словотворчість сучасних поетів Рівненщини : монографія / В. В. Максимчук ; за ред. Г. М. Вокальчук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – 386 с. – (Лек-сикографічна серія «Українська індивідуально-авторська неографія» ; вип. 7).

7. Мень А. Символ // А. Мень. Библиологический словарь : в 3 т. / А. Мень. – М. : Фонд имени Александра Меня, 2002. – Т. 3. – 526 с.

8. Поліщук Я. Символи і метаморфози: своєрідність християнської символіки в модерній українській поезії перших десятиліть ХХ століття / Я. Поліщук // Дивослово. – 1997. – № 12. – С. 2–5.

9. Словник символів [Електронний ресурс] / [за ред. О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка]. – К., 1997. – Режим доступу : <http://ukrlife.org/main/evshan.htm>.

10. Словник української мови : [в 11 т.] – К. : Наук. думка, 1973–1982.

11. Чугаєва В. В. Референти номінації Бог у біблійному дискурсі [Електронний ресурс] / В. В. Чугаєва // Лінгвістика. – 2013. – № 2. – С. 167–174. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2013_2_25

12. Шевченко Л. Л. Біблійна символіка. Лінгвістичний аспект [Електронний ресурс] / Л. Л. Шевченко // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2005. – Вип. 11. – С. 19–24. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/aryl_2005_11_5

ЗМІСТ

Вокальчук Галина

«ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ» – НАУКОВИЙ ПРОЕКТ КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІМЕНІ ПРОФЕСОРА К. Ф. ШУЛЬЖУКА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	3
---	---

РОЗДІЛ 1

ДІЛИМОСЯ ДОСВІДОМ

1. ЗІСТАВНЕ МОВОЗНАВСТВО

Деменчук Олег

СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ ЛЕКСИКИ В ПЕРСПЕКТИВІ ЗІСТАВНО- ТИПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	12
---	----

Совтис Наталія

ДИСГАРМОНІЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ НА УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОМУ ПОГРАНИЧЧІ	21
--	----

2. ГРАМАТИКА

Кузьмич Оксана

ПИТАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНОСТІ/НЕЕЛЕМЕНТАРНОСТІ ОДИНИЦЬ У СИНТАКСИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ К. Ф. ШУЛЬЖУКА	28
--	----

Шкарбан Тамара, Смаглюк Іванна

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОЇ СТРУКТУРИ СКЛАДНИХ КОНСТРУКЦІЙ ІЗ ОДНОРІДНОЮ СУПІДРЯДНІСТЮ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ШІСТДЕСЯТНИКІВ)	33
---	----

Щербачук Наталія

ТИПОЛОГІЇ ВИСЛОВЛЕНЬ У ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ	37
---	----

3. ЛЕКСИКОЛОГІЯ

Шевчук Тамара

ФУНКЦІОНА ТРАНСПОЗИЦІЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСЕМИ СТРАХ У СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	43
---	----

4. НЕОЛОГІЯ

Гаврилюк Наталія

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ У ПОЕЗІЇ НЕОКЛАСИКІВ (ЗА ЧАСТОТНІСТЮ КОРЕНЕВИХ МОРФЕМ АВТОРСЬКИХ НОМІНАЦІЙ)	48
---	----

Семенюк Ольга

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КІЛЬКІСНИХ ПІДРАХУНКІВ В АНАЛІЗІ СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ ПАВЛА ТИЧИНИ	53
--	----

5. ОНОМАСТИКА

Максимчук Віталій

ПРОБЛЕМИ ПРАВОПИСУ ІНШОМОВНИХ АНТРОПОНІМІВ У ФУТБОЛЬНОМУ ДИСКУРСІ	59
--	----

Руда Олена

ЗМІНИ МОВНОГО ЛАНДШАФТУ КИЄВА: ЧИННИКИ Й ТЕНДЕНЦІЇ	64
--	----

6. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Стишов Олександр

НОВОЗАПОЗИЧЕНІ ФРАЗЕМИ-АНГЛІЗМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	72
--	----

7. ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

Сербина Татьяна, Андрощук Ирина

ПРЕЦЕДЕНТНІЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ В ГАЗЕТНОМ ТЕКСТЕ	81
---	----

8. ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ОСВІТИ

Головата Лариса

КРАЄЗНАВЧИЙ АСПЕКТ У СИСТЕМІ РОБОТИ З ВИВЧЕННЯ ПРОСТОГО УСКЛАДНЕНОГО РЕЧЕННЯ	87
---	----

Мельничайко Володимир, Криський Мирослава

УЧНІВСЬКІ ТЕКСТИ ЯК ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ УРОКІВ МОВИ	93
---	----

<i>Ричагівська Юлія, Хмуровська Тетяна</i> ОРФОЕПІЧНІ ПОРУШЕННЯ В МОВЛЕННІ ТЕЛЕЖУРНАЛІСТІВ РІВНЕНЩИНИ	100
---	-----

РОЗДІЛ 2

ГРАМАТИЧНІ ОДИНИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНОМУ ТА ФУНКЦІЙНОМУ АСПЕКТАХ

<i>Гаврилюк Юлія, Звизник Марія</i> СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ СВІТЛАНИ ТАЛАН)	104
--	-----

<i>Нестерук Юлія</i> СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ІМПЕРАТИВНИХ РЕЧЕНЬ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА)	108
--	-----

<i>Нижник Олеся</i> КАУЗАЛЬНІ ВІДНОШЕННЯ В СКЛАДНОСУРЯДНОМУ РЕЧЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО «ДИВО»)	111
---	-----

<i>Подерня Ірина</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	114
--	-----

<i>Римар Зоряна</i> ПОВТОР ЯК СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНА ДОМІНАНТА ПОЕЗІЇ ДМИТРА ПАВЛИЧКА	117
--	-----

<i>Харкевич Юлія</i> КАТЕГОРІЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІЙ СТРУКТУРІ РЕЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ В. ШКЛЯРА «ЗАЛИШЕНЕЦЬ. ЧОРНИЙ ВОРОН»)	120
--	-----

РОЗДІЛ 3

ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКА НЕОЛОГІЯ

<i>Білецька Ольга</i> СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА ТА ЮРІЯ КЛЕНА	124
---	-----

Ліпкевич (Тимочко) Ольга

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НОВОТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ
ПОЕТІВ-ДИСИДЕНТІВ 128

Метелюк Ірина

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВНИКОВОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ АВТОРСЬКИХ
НОВОТВОРІВ ІЗ СЕМАМИ 'ЕМОЦІЯ', 'ПОЧУТТЯ' В УКРАЇНСЬКІЙ
ПОЕЗІЇ ХХ – ХХІ СТОРІЧ 134

Мормуль Руслана

СЛОВОПОШУКИ ДМИТРА ПАВЛИЧКА 142

Паюк Оксана

ЛЕКСИЧНІ НОВОТВОРИ В МОВІ СУЧАСНОЇ АВТОРСЬКОЇ ПІСНІ 145

Подерня Ірина, Смаглюк Іванна

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ
ПОЕТІВ РІВНЕНЩИНИ 150

Радько Оксана

БІБЛІЙНО-ХРИСТІЯНСЬКІ СЛОВА-СИМВОЛИ В СЕМАНТИЧНІЙ
СТРУКТУРІ АВТОРСЬКИХ ПРИКМЕТНИКОВИХ НОВОТВОРІВ 154

Хоменко Анна

СЛОВОТВІР ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ІМЕННИКІВ НА
ПОЗНАЧЕННЯ КОСМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ У ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 162

РОЗДІЛ 4 ОНОМАСТИКА

Попко Марія

НЕОФІЦІЙНА АНТРОПОНІМІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ
В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ 166

Скорук Денис

ВЛАСНІ НАЗВИ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ ІВАНА БАГРЯНОГО
«ТИГРОЛОВИ» 170

Скорук Дмитро

АНТРОПОНІМІЯ ПОВІСТІ ІВАНА НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО
«КАЙДАШЕВА СІМ'Я» 173

РОЗДІЛ 5 ДІАЛЕКТОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Дячок Катерина

МОТИВАЦІЯ ФІТОНІМІВ У ГОВІРЦІ СЕЛА СМОРОДСЬК
ДУБРОВИЦЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 177

Крищук Ірина

НАЗВИ СТРАВ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ СВЯТ У ГОВІРЦІ с. ЗЛАЗНЕ
КОСТОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 181

Мазяр Вікторія

ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТНОГО СЛОВОТВОРУ В УКРАЇНСЬКИХ
ЗАХІДНОПОЛІСЬКИХ ГОВІРКАХ 184

Плескач Ірина

ЛЕКСИКА ОБРЯДОВИХ СТРАВ СВЯТ ЗИМОВОГО І ВЕСНЯНОГО
ЦИКЛІВ У ГОВІРЦІ СЕЛА КРУПОВЕ ДУБРОВИЦЬКОГО РАЙОНУ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 188

РОЗДІЛ 6 ЗІСТАВНЕ МОВОЗНАВСТВО. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ. ТЕРМІНОЗНАВСТВО

Богун Юлія

ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА ПРИКЛАДІ
НОМІНАЦІЙ «ТЕРМІН» І «ТЕРМІНОСИСТЕМА» В УКРАЇНСЬКІЙ
І АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ 192

Бондаренко Ольга

МОВНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІДІОСТИЛЮ АВТОРА ХУДОЖНЬОГО
ТВОРУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ) 194

Пономаренко Марія

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДЕМІНУТИВІВ ТА АУГМЕНТАТИВІВ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ЧЕСЬКУ 196

Шистеров Ігор

ВІДДІЄСЛІВНА АДВЕРБІАЛІЗАЦІЯ В ЧЕСЬКІЙ
І УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ 200

Шитова Ольга

СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКА (ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНСЬКА) МОВА:
ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА РОЛЬ У ФОРМУВАННІ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ ...205

РОЗДІЛ 7 ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

Зазуляк Юлія

АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО МЕДІА-ДИСКУРСУ В ПЕРЕДНОВОРІЧНОМУ
КОНТЕКСТІ 216

Камишанова Тетяна

ВІД ТЕЛЕГРАФУ ДО ІНТЕРНЕТУ: ЯК МЕДІА ВПЛИВАЮТЬ НА ЗМІСТ
ТА ЯКІСТЬ 221

ІМ'Я В НАУЦІ

Radana Merzová

PROFESOR JOSEF ANDERŠ A OLOMOUCKÁ UKRAJINISTIKA 226

НАУКОВА ХРОНІКА

Ричагівська Юлія

У МІЖНАРОДНІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ «ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ
МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ» (м. Рівне, РДГУ, 28 травня 2015 р.) 230

Кірілкова Наталя

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ СЕМІНАРИ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ
«ДІАЛЕКТОЛОГІЧНІ СТУДІЇ НА ТЕРЕНАХ РІВНЕНЩИНИ»
(м. Острог, 6 червня 2014 р.; м. Сарни, 22 травня 2015 р.) 232

НЕЗАБУТНІ

Галина Вокальчук, Оксана Кузьмич

ПРОФЕСОР ЇРЖІ МАРВАН У РІВНОМУ 235

Архангельська Алла

ВІН БУВ ЗАКОХАНИЙ У СЛОВО: IN MEMORIAN ПРОФЕСОРУ
ЇРЖІ МАРВАНУ 239

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 242

Наукове видання

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць учасників VI Міжнародних наукових читань
«Лінгвістичні студії молодих дослідників»
пам'яті професора К. Ф. Шульжука
(Рівне, 25 травня 2016 р.)

Випуск 7

Головний редактор *Вокальчук Г. М.*

Заступники головного редактора *Гаврилюк Н. В., Щербачук Н. П., Ричагівська Ю. Є.*

Комп'ютерна верстка *Крушинської Н. О.*

Художнє оформлення обкладинки *Олексійчук К. О.*

У дизайні обкладинки використано портрет
професора К. Ф. Шульжука (автор – О. Г. Сорока)

Лінгвістичні студії молодих дослідників: Збірник наукових праць учасників VI Міжнародних наукових читань «Лінгвістичні студії молодих дослідників» пам'яті професора К. Ф. Шульжука (Рівне, 25 травня 2016 р.). – Рівне : РДГУ. – Вип. 7. – 2016. – 252 с.

ISBN 978-966-2254-33-4

Collection of scientific articles “Linguistic studies of young researchers”. – Vol. 7. – Rivne : RSHU, 2016. – 252 p.

ISBN 978-966-2254-33-4

The collection includes articles of participants of the VI International scientific readings “Linguistic studies of young researchers” to the memory of Professor K. F. Shulzhuk (Rivne State Humanitarian University, May 25, 2016). The writings discussed urgent issues of modern Ukrainian language, Ukrainian language history, linguistic and idiosyncratic, neology, language culture.

For teachers, graduate students, students-philologists.

Адреса редколегії:

кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету, вул. Остафова, 31, м. Рівне, 33000.

Формат 100x70/16. Папір офсетний. Друк цифровий

Ум. друк. арк. 20,47. Гарнітура «TimesNewRoman».

Наклад 100 прим. Віддруковано: ФОП Кукса Ю.А.